

ПРОГРАМА ЗА
РАЗВИТИЕ НА
СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони
„Европа инвестира в селските райони“

СДРУЖЕНИЕ “МИГ САМОКОВ”

Самоков – 2000, ул. “Македония” № 34 , Телефон 0888995689, e-mail: mig_samokov@abv.bg

ДОКЛАД

**Разработване на концепция за изграждане,
подобряване и разнообразяване на туристически
маршрути и развитие на туристически зони чрез
проекти към Стратегията за ВОМР**

Изготвил: Иванка Вукова

по ДОГОВОР № РД 50-30/GD-04 от 15.10.2018 г.

Самоков, Декември 2018

СЪДЪРЖАНИЕ

1. УСЛОВИЯ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ.....	2
1.1. Кратка информация за община Самоков	2
1.2. Данни за туристическата обезпеченост на района	3
1.3. Анализ на статистическите данни за туризма в община Самоков в периода 2015 – 2017г.	4
1.4. Зони за туризъм	7
1.4.1. Курортен комплекс Боровец	7
1.4.2. Комплекс Мальовица и Искровете.....	8
1.4.3. Национален парк “Рила”	10
1.4.4. Село Белчин – дадености и възможности	10
1.4.5. Село Радуил – дадености и възможности	11
1.4.6. Фестивалите на територията на община Самоков – значим фактор за развитие на туризма	13
2. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ, ПОДОБРЯВАНЕ И РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТИ И РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ЗОНИ ЧРЕЗ ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР	15
3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	30

1. УСЛОВИЯ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

1.1. Кратка информация за община Самоков:

- Община Самоков: Административен център град Самоков и 24 села
- Площ: 1209 кв.км
- Надморска височина: 950 м
- Население: 35 871 жители в Община Самоков, 25 382 жители в гр. Самоков
- Местоположение: Община Самоков се намира в Югозападна България и обхваща високата Самоковска котловина, прекосена от бистрите води на река Искър и нейните притоци и значителна част от Рила планина, както и части от заобикалящите я планини Плана, Витоша, Верила и Ихтиманска Средна гора. Релефът е предимно планински и високопланински.
- Добра транспортна комуникация – Самоков отстои на 60км от София; през Ихтиман, който е на 40км, се прави директна връзка с автомагистрала Тракия, а през Дупница, също на разстояние 40км, е връзката с автомагистрала Струма.
- Съхранена чистота на въздуха, водите и почвите

Благоприятното географско положение, разнообразният планински релеф, специфичните биоклиматични условия, наличието на изобилие от водни ресурси са само част от условията, определящи туризма като един от основни приоритети за развитието на Община Самоков. Богатото културно и историческо наследство, паметниците на културата, Националният парк “Рила”, най-големият природен резерват в България - Централният Рилски резерват допълват многообразието от предпоставки за развитие на туристическия сектор.

Политиката на общината е насочена към развитие на района като атрактивна туристическа дестинация през цялата година. Регионът предлага възможност за развитие на разнообразни форми на туризъм. Най-силно проявен е планинският туризъм – зимен и летен. Спортният туризъм се практикува все повече благодарение на природните дадености и добрата спортна база от съоръжения. В последните години селският и екотуризмът се развиват с положителни темпове поради завръщането към природата и селата от страна на туристите и благоприятните условия, предлагани от местните хотелиери. Богатото културно-историческо минало, съхранено през вековете, обуславя развитието на културно-историческия туризъм, както самостоятелно, така и като съпътстващ практикуването на други форми на туризъм. Наличието на термални води в село Белчин с доказани лечебни свойства и модерните спа центрове на по-големите хотели превръщат дестинацията в предпочитано място за спа и здравен туризъм.

1.2. Данни за туристическата обезпеченост на района

Самоков и районът разполагат с леглова база, състояща се от 9085 броя легла, разпределени както следва в:

- Самоков	–	436 бр.
- к.к. Боровец	–	7124 бр.
- селата	–	1525 бр.

Местата за настаняване са 381 бр. Като в това число влизат 38 хотела, 16 семейни хотела, 3 вилни селища, 7 почивни станции, 38 къщи за гости, а останалите 279 места представляват стаи и апартаменти за гости, вили, бунгала и туристически учебни центрове.

Хотелската база в община Самоков предлага и възможности за конферентен и конгресен туризъм – провеждане на семинари, конференции, конгреси и различни фирмени мероприятия.

Местата за изхранване и развлечения са 273 бр.

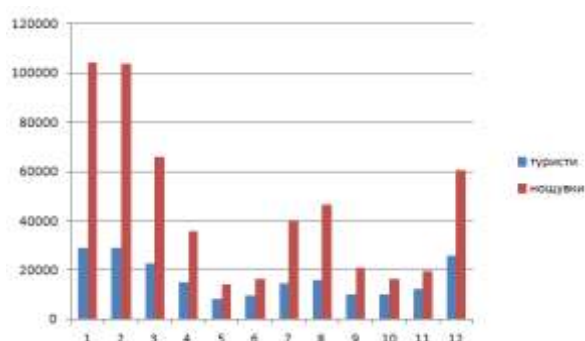
1.3. Анализ на статистическите данни за туризма в община Самоков в периода 2015 – 2017г.

Таблица №1

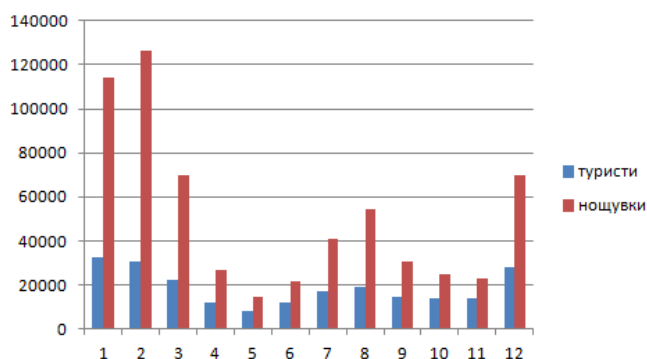
СПРАВКА ОБЩО ЗА ОБЩИНА САМОКОВ

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Общо
2015	туристи	28771	28947	22713	15101	8097	9530	14481	16020	10155	9847	12362	25737	201761
	нощувки	104050	103925	66076	35681	14306	16486	39808	46384	20829	16281	19535	60300	543661
2016	туристи	32260	30915	22321	12046	8032	12241	16823	19172	14664	13879	13975	28034	224362
	нощувки	114266	126284	69745	26963	14214	21531	41190	54628	30418	24546	22584	69501	615870
2017	туристи	36453	34671	25044	12379	7053	12519	17776	19225	14502	12766	15447	29279	237114
	нощувки	133530	140480	78742	27872	12181	23290	46977	54147	28111	22175	25285	68719	661509

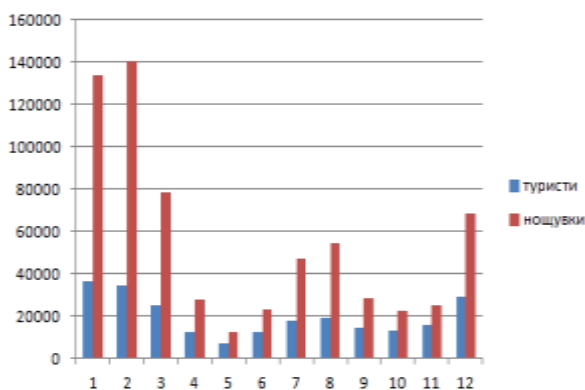
2015година

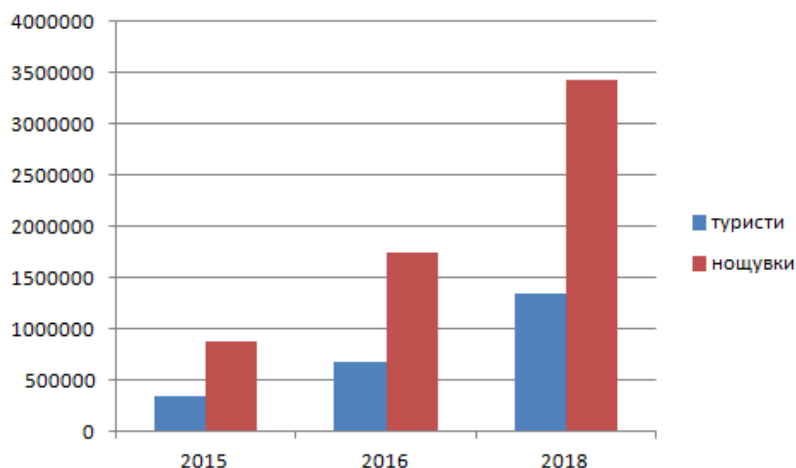
2016година

2017година

- От графиките за трите години е видно, че традиционно най-силни месеци са: декември, януари, февруари, март, юли, август. Месеците април и септември са с относително еднакви нива.

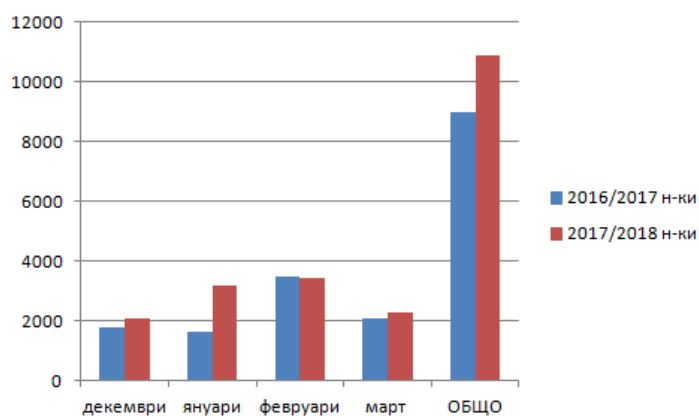
- От горната графика се отчита ръст на туристите, респективно на нощувките през последните три години.

години	2015	2016	2017	% 2015/2016	% 2016/2017	% 2017/2018
туристи	201761	224362	237114	11,20	17,52	5,68
нощувки	543661	615879	661509	13,28	21,68	7,41

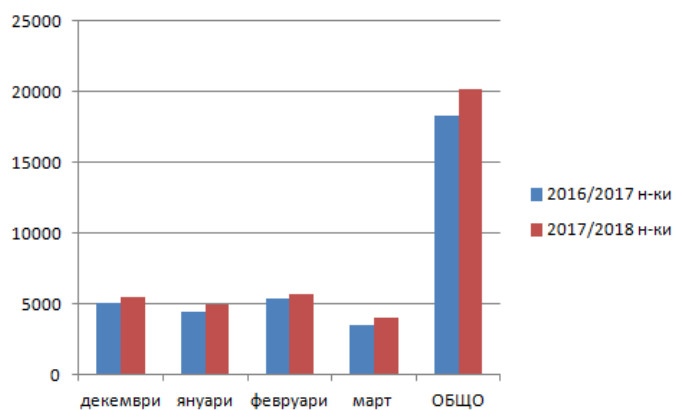
- От горепосочените данни е видно, че ръстът на туристите за 2016 г. спрямо 2015 г. е по-голям спрямо периода 2017 г. към 2016 г. , но като цяло се запазва тенденцията към нарастване броя на туристите, като тази тенденция се отнася и към броя на нощувките.
- Отчита се тенденция към намаляване продължителността на престоя и ръст на уикенд посещенията, което се обяснява с близостта до столицата и предпочитанието на жителите ѝ за уикенд сред природата и на ски, спа без излишна загуба на време за път.

- Разпределение по показател нощувки в зони „Самоков“ и „Селата“ през силен сезон зима:

САМОКОВ	2016/2017	2017/2018	%
	<i>Н-КИ</i>	<i>Н-КИ</i>	
декември	1783	2063	15,70
януари	1640	3160	92,68
февруари	3470	3410	-1,73
март	2075	2260	8,92
ОБЩО	8968	10893	21,47

СЕЛАТА	2016/2017	2017/2018	%
	<i>Н-КИ</i>	<i>Н-КИ</i>	
декември	5073	5467	7,77
януари	4413	4994	13,17
февруари	5353	5704	6,56
март	3463	3983	15,02
ОБЩО	18302	20148	10,09

- Традиционно месеците от декември до януари бележат ръст за целия район поради силно развития зимен туризъм и наличните ресурси за това.
- Туристите чужденци към българи са в съотношение 28,80% / 71,20% общо за Самоков, Боровец и селата.
- Туристите, които посещават Боровец са в съотношение 50%/50% българи/чужденци, от които с най-голям брой нощувки са туристите от Великобритания – 36,55%. На второ място са Израел и Сърбия, Македония запазва нивата от миналия сезон.
- Ръст на приходите от събран туристически данък за последните 2 години– 2015 и 2016 г. по данни на община Самоков е 10.40%.
- Ръст на броя туристи общо за района през нисък сезон за последните 2 години– 2015 и 2016 г. по данни на община Самоков е 13.90%.
- Ръст на броя туристи общо за района през висок сезон за последните 2 години– 2015 и 2016 г. по данни на община Самоков е 13.10%.
- Ръст на броя туристи за курорта Боровец през декември-април е 14.82%.

Можем да направим заключението, че добрите резултати и възходящият тренд при броя туристи и брой реализирани нощувки се дължи на:

- Добрата реклама и маркетинг на дестинацията, която я прави разпознаваема и позната на българските туристи и на големите общности българи в чужбина, както и на чуждестранните туристи, които разглеждат региона като отлично място за отдих и туризъм порез лятото и за разнообразяване на престоя с възможностите за посещения на културно-историческите обекти, природните обекти и събитията. През зимата регионът е подходящ за начинаещи и средно напреднали скиори. По-ограничени са възможностите за професионални скиори, които имат само 3 активно работещи през целия сезон писти, които са крайно недостатъчни. Доброто продуктово предлагане на различни видове лифт карти също е предпоставка за доброто развитие на дестинацията.
- Качеството на предлагане – продукт и услуга е от голямо значение и е в основата на повторното идване на туристите в региона. Голяма част от хотелската база бе обновена и реновирана, хотелите доразвиха и продължават да развиват базата си в посока трайно присъствие на пазара на деловия туризъм и по този начин си гарантираха един голям процент заетост на базата целогодишно и основно в традиционно слабите месеци. Развива се СПА и уелнес продукта в общината.
- Сравнително високата степен на сигурност на региона го прави доста привлекателен за чуждестранния турист.

1.4. Зони за туризъм

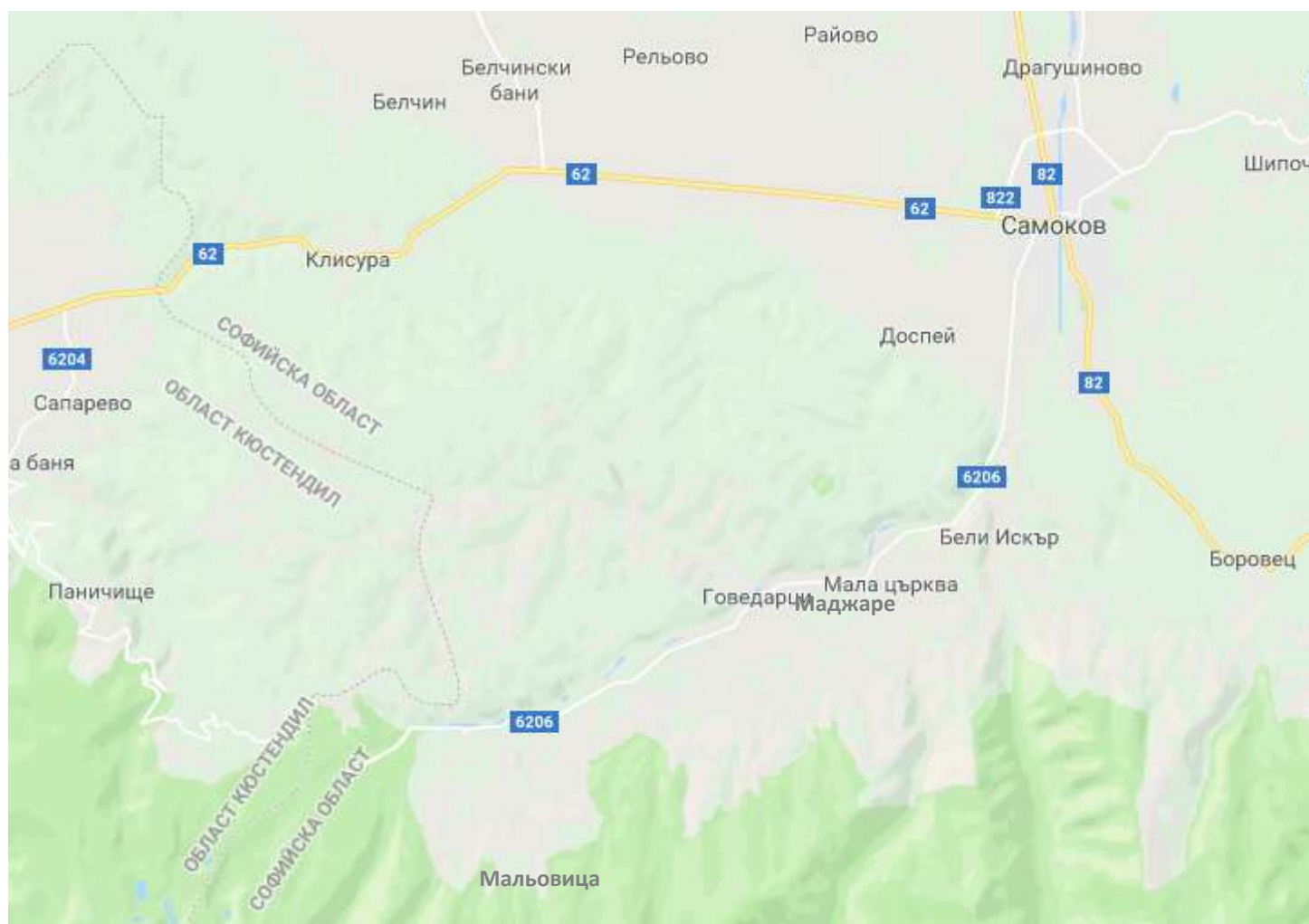
1.4.1. Курортен комплекс Боровец

Само на 10 км от Самоков се намира най-старият и най-голям зимен курорт Боровец. Комплексът предлага възможности за практикуване на всички видове зимни спортове,

съчетани с високо качество на обслужване, модерни съоръжения и оборудване. Разполага с 24 ски писти с 58 км обща дължина. Боровец е първият курорт на Балканите със 120-годишна история, традиции и дух в четири сезона. Историята му започва през 1896 г. като място за летен отдих. През 70-те и 80-те години на миналия век курортът се разраства като най-големия център за зимни спортове на Балканите. Боровец е два пъти домакин на състезания за Световната купа по ски алпийски стил и дванадесет пъти домакин на състезания за Европейската купа. Открит като летовище, стигнал световна слава като ски център, Боровец е мястото за незабравима ваканция през всички сезони. Боровец е изходен пункт за много планински маршрути. Прохладата на летния въздух и спокойствието на вековните гори на Рила създават отлични възможности за отдих и през останалите сезони в годината.

1.4.2. Комплекс Мальовица и Искровеце

Боровец е име, което се е наложило както в България, така и на международния туристически пазар, но в близост до Самоков се намират курортният комплекс Мальовица и селата Бели Искър, Говедарци, Маджаре, Мала Църква, които набират все по-голяма популярност като туристическа дестинация. Те са разположени в подножието на Рила планина и в изключително красивата и дива долина на река Искър и нейните притоци Черни, Бели и Леви Искър, дали и тяхното общо наименование от местните – „Искровеце”.

Тези села са изходен пункт за пешеходни турове из Рила, за бране на редки горски плодове – боровинка, дива ягода, горска малина, лековити билки, гъби.

Говедарци е село с 1161 жители и се нарежда на първо място по брой на население след Самоков . Селото се намира в предпарковата зона на Националния парк Рила, по поречието на река Черни Искър. Разположено в Говедарската котловина на 1329 м надморска височина. В с.Говедарци има ски-писта с дължина 1700 м, която се обслужва от единичен влек. Над котловината на с. Говедарци се намира връх Мальовица и селото е един от изходните пунктове за достигането му. От Говедарци тръгват маршрути за хижа Вада (2 часа пеш), хижа Мечит (1 час), хижа Ловна (3 часа), хижа и планинска школа Мальовица (по пътя за хижата и през местността Овнарско). През хижа Вада може да се стигне до Седемте рилски езера, едноименната хижа, от хижа Мечит се стига до заслона Кобирино бранище и от комплекс Мальовица се стига до циркуса Страшното езеро, където има изграден заслон, като другия маршрут е през местността "Овнарско".

Освен прекрасната природа, която привлича немалко гости от страната, в селото се организира и един от най-атрактивните фестивали в общината. Тази година за шести път фестивалът „Дар от природата“ в Говедарци събра жителите на голямото самоковско село и много гости от близо и далеч. Съборът на народното творчество привлича много любители на българския фолклор с майсторски произведения на художествени занаяти, както и ръчно плетени шарени вълнени чорапи. Добри стопани предлагат вкусно домашно сирене и кашкавал, мед, сладка. Празнична програма съпътства фестивала с разнообразни изпълнения до късните часове.

Туристически комплекс **Мальовица** е разположен в местността Меча поляна, в долиното разширение на река Мальовица, при 1720 м надморска височина. Комплексът е наречен на най-високия връх в северозападната част на Рила. Тази част с пълно право може да се нарича тихо райско кътче. Асфалтиран път свързва комплекса със село Говедарци (13 км) и с град Самоков (27 км). Трайната снежна покривка гарантира ски-спорт през цялата зима. Два влека осигуряват достъпа до пистите за средно- добри и напреднали скиори. Мальовица е известно място и в Българския алпинизъм и туризъм. В полите на връх Мальовица е разположена едноименната хижа Мальовица, изходна точка за излети към върха. От хижата до върха през ледниковата долина води маркирана пътека, част от международния туристически маршрут Е4. От Мальовишкото било пътеката продължава в посока Раздела, хижа Иван Вазов и района на седемте Рилски езера, с разклонение към Рилския манастир. Районът около връх Мальовица и склоновете на троговата долина на река Мальовица са лавиноопасни и трябва да бъдат преминавани с повишено внимание през зимния сезон.

Село Бели Искър - се намира в подножието на връх Мусала с невероятна природа за развитие на екотуризъм и селски туризъм. Селото отстои на 7 км южно от град Самоков и на 10 км. от Боровец. Бели Искър има население 550 души и е разположено на надморска височина от 1130 м. Селото се намира на най-стратегическото място в Рила. В селото са запазени исторически чешми и кладенци като Войнишкото чешме, Кадън кладенец и Бельов кладенец.

Един от най-посещаваните маршрути в общината е екопътека „Бели Искър“, чието начало тръгва над селото на височина от 1215 метра, а най-високата ѝ точка, където е изградена панорамна тераса, е на 1528 метра. Дължината ѝ е 7 километра, като за изминаването и са необходими около 3 часа. Маршрутът на пътеката е затворен и се вие по горното течение на река Бели Искър между

величествените Орлови скали. Осем големи и пет по-малки мостчета пресичат реката и по този начин стават свидетели на нейната неподправена красота. Мястото на пътеката не е избрано случайно. По време на преминаването и стават свидетели на климат и релеф, които са характерни за планината Рила. Редуват се долини с тесни клисури, крайречен релеф, интересни скални образувания и иглолистни гори. На входа на пътеката има изграден паркинг за автомобили.

Всяка година Местното туристическо сдружението организира традиционния „Празник на Рилския зелник“, а през 2018 г. се постави началото на „Ден на Яворов“ с възстановка на яворовата сватба.

На един километър над село Бели Искър започва „Централен Рилски Резерват“ – един от четирите резервата в Национален парк „Рила“, включени в Списъка на представителните защитени територии на ООН.

1.4.3. Национален парк “Рила”

Национален парк “Рила” е любимо място за туристи, природолюбители и естествоизпитатели. Паркът е създаден, за да съхрани природата на планината и свързаните с нея традиции, и поминък на местното население.

- площ: 81 046 хектара
- горите покриват 53 481 хектара
- безлесната зона е 27 565 хектара
- 90% от екосистемите са естествени
- има 4 резервата с обща площ 16 222,1 хектара
- най-висок връх: Мусала – 2925 м. надморска височина
- най-ниска точка: над Благоевград, около 800 м. надморска височина

Национален парк “Рила” е най-големият национален парк в България. Разположен е на 100 км южно от София, в централните и най-високи части на Рила планина. В него се опазват: саморегулиращи се екосистеми, които притежават значително биологично разнообразие; съобществат и местообитания на редки и застрашени видове; исторически паметници със световно значение за науката и културата. От тук извират едни от най-пълноводните и дълги реки на Балканския полуостров. Името Рила произхожда от тракийското “роула”, което означава “много вода”.

Територията на парка обхваща най-защитените от въздействието на човешката дейност части от планината. В центъра на парка се издига Балканският първенец връх Мусала – 2925 м н.в. Тук има повече от 110 върха с надморска височина над 2000 м. В наследство от ледниковия период са останали над 120 езера, разположени на групи във високопланинските части на речните басейни. От парка водят началото си три от най-големите реки на България – Искър, Марица и Места.

За любителите на дивата природа, екстремните спортове, ездата и планинското колоездене, и за намаляване на неблагоприятното въздействие върху природата, на определени места в Парка се разработват специализирани маршрути. Едни от тях са изградените ботанически маршрут “Приатели на растенията”, „Екопътека по долината на река Бели Искър“, Пътека на балканската дива коза и др.

1.4.4. Белчин - дадености и възможности

Село Белчин е разположено в долина между планините Рила, Верила, Витоша и Плана. Намира се на 15 км от Самоков, а жителите му наброяват 281 жители. Районът на селото се отличава с потенциал от термални води и извлекана от тях геотермална енергия. Температурата на извирание на водата е 40-41° С и се характеризира с мек и приятен вкус. Балнеологични изследвания и оценки доказват лечебни и профилактични ефекти при заболявания на органите на движението (от възпалително, травматично и неврогенно естество), както и на женските полови органи и кожата. Установено е, че промивни (иригационни) процедури имат оздравителен ефект при възпалителни заболявания и процеси в гърлото, устната кухина, носа, синусите, ушите, правото черво и гинеталите. Дозирани питейни процедури и програми се препоръчват при заболявания и дискомфорт в храносмилателната, пикочно-половата и метаболитната система, както и за общо прочистване (саниране) на организма.

Селото съществува от периода на Второто българско царство, а някои изследователи го отнасят в още по-дълбока древност — основано още от латините. За дългата и богата история на с. Белчин свидетелстват и останките на голяма крепост с параклис, намиращи се на хълма „Свети Спас“, където има солидна крепостна стена, изградена от дялани камъни и тухли още от времето на Римската империя. Тази крепост е част от музейния комплекс в с. Белчин, филиал на Историческия музей в Самоков. Комплексът е открит официално през 2009 г. В книжката на Стоте национални туристически обекта на Българския туристически съюз комплексът фигурира под № 79, като подобект на Историческия музей в Самоков. Комплексът включва още: църквата "Света Петка", която съществува от средата на XVII век, когато е построена върху основи на друг по-стар храм от XIII-XIV век, и етнографския музей под нея. В музея са събрани експозиции на вещи с различна битова тематика, съхранили културата и традициите на населението през вековете. Функционално и образно сградата репликира балканска къща от първата половина на 19-ти век.

Благоприятните географски и природни дадености на района, наличието на лечебна минерална вода в комбинация с успешно функциониращия музеен комплекс „Цари мали град“ създават условия за успешното му развитие като здравно-климатичен и балнеоложки център.

1.4.5. Радуил – дадености и възможности

Радуил е на 833,40 м надморска височина. Климатът е умерено-континентален, сравнително мек с влияние от топлите въздушни течения, които идват по долината на река Марица. Това е второто по големина село в община Самоков с население 970 жители. Досега не са намерени писмени документи или исторически данни, от които да се вижда точното време на заселването на селото, но се предполага че това става около 13-14в, но същинското си развитие и подем селото бележи по време на османското владичество. По това време Радуил е под закрилата и привилегията на закона на рударските селища в турската империя. В него не е имало турско население с изключение на собственика на маданите (ковачници за желязо). Той е наемал хората, работещи на „Видните“, където се е топяло желязото и на „Маданите“, където е ставало изковаването на готовото желязо във вид на „Расовичи“ - пръти и така е извозвано до Турция. Последното самоково, функционирало в района на Самоков до 1908 г., е именно в Радуил. Основната част от населението на селото се е

занимавало с направата на дървени въглища — кюмюр. Земеделието е било слабо развито. Освобождението на с. Радуил от турско владичество става след Съединението на Княжество България с Източна Румелия. Дотогава Радуил е гранично селище. И сега землищната граница между Радуил и гр. Самоков е старата държавна граница.

Сгушено във вековните рилски гори, село Радуил съхранява и до днес духовност и църковни традиции, като почита и пази своите свети места. Днес жителите и гостите на китното рилско село Радуил се радват и гордеят със своите 12 параклиса, 2 църкви и 1 манастир, обгрижвани с много любов и вяра и наричани Радуилската Малка Света гора.

Славата на селото се допълва и от дългогодишния международен фестивал „Бобфест“. Историята на фестивала започва през 2003 г, но за прословутия радуилски боб се знае още от края на 1892 г, когато по време на първия Пловдивски панаир, качествата му са били оценени с грамота и патент от цар Фердинанд. По време на празника се прави кулинарна изложба, посветена на местния фасул, и се раздава несметното количество боб чорба, която се вари в двора на красивата радуилска църква. Гостите на фестивала могат да оценят и изложението на предмети на традиционните занаяти, както и да се насладят на изключително богатата фолклорна програма с участници от цялата страна. Радуил е вдъхновение за много български творци – Иван Вазов, Христо Смирненски, Николай Хайтов.

Туристическият ресурс по отношение на местата за настаняване и хранене е обобщен в последващата таблица:

Таблица: Места за настаняване и хранене в зоните за туризъм /без Боровец/

Вид обект	Брой	Населено място
<i>Места за настаняване</i>	4	к. Мальовица
Заведения за хранене	10	к. Мальовица
<i>Места за настаняване</i>	29	с. Говедарци
Заведения за хранене	11	с. Говедарци
<i>Места за настаняване</i>	8	с. Маджаре
Заведения за хранене	3	с. Маджаре
<i>Места за настаняване</i>	6	с. Мала църква
Заведения за хранене	5	с. Мала църква
<i>Места за настаняване</i>	11	с. Бели Исър
Заведения за хранене	4	с. Бели Исър
<i>Места за настаняване</i>	8	с. Радуил
Заведения за хранене	7	с. Радуил

Места за настаняване	7	с. Белчин
Заведения за хранене	8	с. Белчин

От таблицата е видно, че най-много места за настаняване има в село Говедарци – 29 бр., следвани от 11 места за настаняване в село Бели Искър. Цялата туристическа зона от селата по Искровите – Говедарци, Маджаре, Мала църква и Бели Искър обхваща 54 места за настаняване и 23 заведения за хранене, които са разположени в отсечка от само 7 км. Забързаността и динамиката на ежедневието на големия град и желанието на хората да разпуснат в естествена среда предопределят развитието на района. Вековните гори на Рила, бистрите води на Искъра и кристално чистият въздух са притегателна сила за всички възрасти. Близостта до курортен комплекс Мальовица с неговите ски писти и по-атрактивни цени в сравнение с тези на курорта Боровец през зимата, и с многобройните маршрути за планински туризъм през лятото дават възможност за развитие на района целогодишно. Разстоянието от село Бели Искър до столицата е едва 68 км, което също е фактор за увеличаване броя на посетителите в района, особено през уикендите.

Селата Белчин и Радуил са с еднакъв капацитет, като и двете населени места са с голям потенциал за развитие. Село Радуил освен с прекрасната природа и многобройните сгъсени в горите на Рила параклиси привлича туристите с уюта на малките къщи за гости и с близостта си до курорта Боровец – само 11 км. Достъпът до селото от столицата е бърз през автомагистрала Тракия – 87 км, а от Пловдив – 99 км. Предпоставките за развитието на туризма в село Белчин са няколко: София е само да 53 км по път, който не е натоварен и е живописен, през местността Ярема. Наличието на минерална вода допълва атрактивността на селото, заедно с изградения музееен комплекс, включващ късноантичната крепост Цари Мали град, етнографски музей и средновековната църква „Св. Петка“. В района освен къщи за гости има четиризвезден спа хотел предлагащ богата гама от спа и уелнес процедури. Еко селище “Белчински извор” се изгражда между Белчин и Белчин бани, в подножието на възстановената крепост Цари мали град и представлява комплекс от затворен тип със собствен минерален извор. Наличието на големи спа комплекси с минерална вода в региона ще увеличи значително туристопотока.

Селата в Самоков са запазили своята самобитност и автентичен облик, както и характерните за всяко населено място бит, култура и традиции. Тук всеки посетител може да се върне назад във времето към българските корени с автентичния фолклор – песни, носии, с уникалните традиционни ястия, с различните обичаи. Спокойствието на планината е в хармония с домашния уют и чар в къщите за настаняване в селата от региона.

1.4.6. Фестивалите на територията на община Самоков – значим фактор за развитие на туризма

Календарът на събитията в община Самоков е богат – над 40 спортни събития на републиканско и международно ниво и над 60 културни прояви в това число 12 фестивала, провеждащи се през цялата година на територията на общината. Фестивалите в района се превръщат в празник за всички участници и гости, те са тържество на българския фолклор с народни песни и хора, с местни кулинарни специалитети, с базар на еко продукти – картофи, мед, мляко, сирене, извара, сладка от горски плодове, билки, както и на произведения на местните занаятчии. Исторически възстановки допълват атмосферата и я правят автентична. Чрез тях традициите живеят и в настоящето.

ФЕСТИВАЛ	МЯСТО	МЕСЕЦ
МАГИЯТА НА РИЛА ПЛАНИНА	к.к. Боровец	юни-юли
ПРАЗНИК НА РИЛСКИЯ ЗЕЛНИК	село Бели Искър	юни-юли
ЧАКЪРОВИ ТЪРЖЕСТВА	Чакъровите поляни - на 2 км от гр. Самоков в посока Мальовица	юли
МЕЖДУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ ПО ЖИВОПИС И СКЛУПТУРА	Град Самоков	август
БОРОРОК	к.к. Боровец	август
БОБ ФЕСТ	село Радуил	първите събота и неделя на септември
ДАР ОТ ПРИРОДАТА	село Говедарци	последните събота и неделя на септември
РИТЪМЪТ НА ПЛАНИНАТА	град Самоков	септември
ФЕСТИВАЛ НА СТАРАТА ГРАДСКА ПЕСЕН	град Самоков	първите събота и неделя на октомври
ТЕАТРИ ТЕАТЪР БЕЗ ГРАНИЦИ - ФЕСТИВАЛ ЗА ЛЮБИТЕЛСКИ	град Самоков	последната седмица на октомври
НАШЕНСКО ХОРО	град Самоков	ноември
ПРАЗНИК НА КАРТОФА	град Самоков	ноември

Фестивалите през последните години допринасят сериозно за увеличаване притока на туристи в населените места и районите на събитията. Те се явяват допълнителна притегателна сила към съществуващите природни, културно-исторически и материално-технически ресурси. Фестивалите допринасят за запазването на местните традиции, танци, песни, художествени занаяти и кулинария и представянето им на по-широка аудитория, а именно сред групите участници и посетители от цялата страна, и от близките съседни страни. Чрез фестивалите се увеличава и броят на посетителите, а именно участниците от различни части на страната и чужбина и техните придружители, както и хора, дошли да се насладят на местната култура, традиция, песни, танци, кулинария.

2. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ, ПОДОБРЯВАНЕ И РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТИ И РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ЗОНИ ЧРЕЗ ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР

Туризмът не е константна величина, а е в непрекъснато развитие. В тази връзка усилията за привличане на туристи не спират и се търсят начини за създаване на нови атракции, събития, маршрути и локации, които да привличат туристи от страната и чужбина.

На база на проучването на туристическия потенциал в Самоков и региона и с цел целогодишно привличане на туристи и повишаване качеството на туристическия продукт, са разработени следните предложения за изграждане, подобряване и разнообразяване на туристически маршрути и развитие на туристически зони:

2.1. Пешеходни и веломаршрути

2.1.1. Самоков – Бели Искър – пешеходен маршрут

Начало на маршрута: Парк „Туристическа градина” – Самоков, през екопътека „Лаго”

Край на маршрута: село Бели Искър

Времетраене: приблизително 1,40 ч.

Дължина: приблизително 7.0 км

Маршрутът е подходящ и за планинско колоездене с участъци за пренасяне на велосипеда.

Информационно обезпечаване на маршрута – табели с начални и крайни точки, указателни табели по протежение на маршрута; табла с информация за дължината на маршрута, време за обхождане, височина при начална и крайна точка, чертеж на маршрута.

2.1.2. Парк „Туристическата градина”- Самоков – Шишманово кале

Начало на маршрута: „Самоковото” в парк „Туристическа градина”

Край на маршрута: Шишманово кале

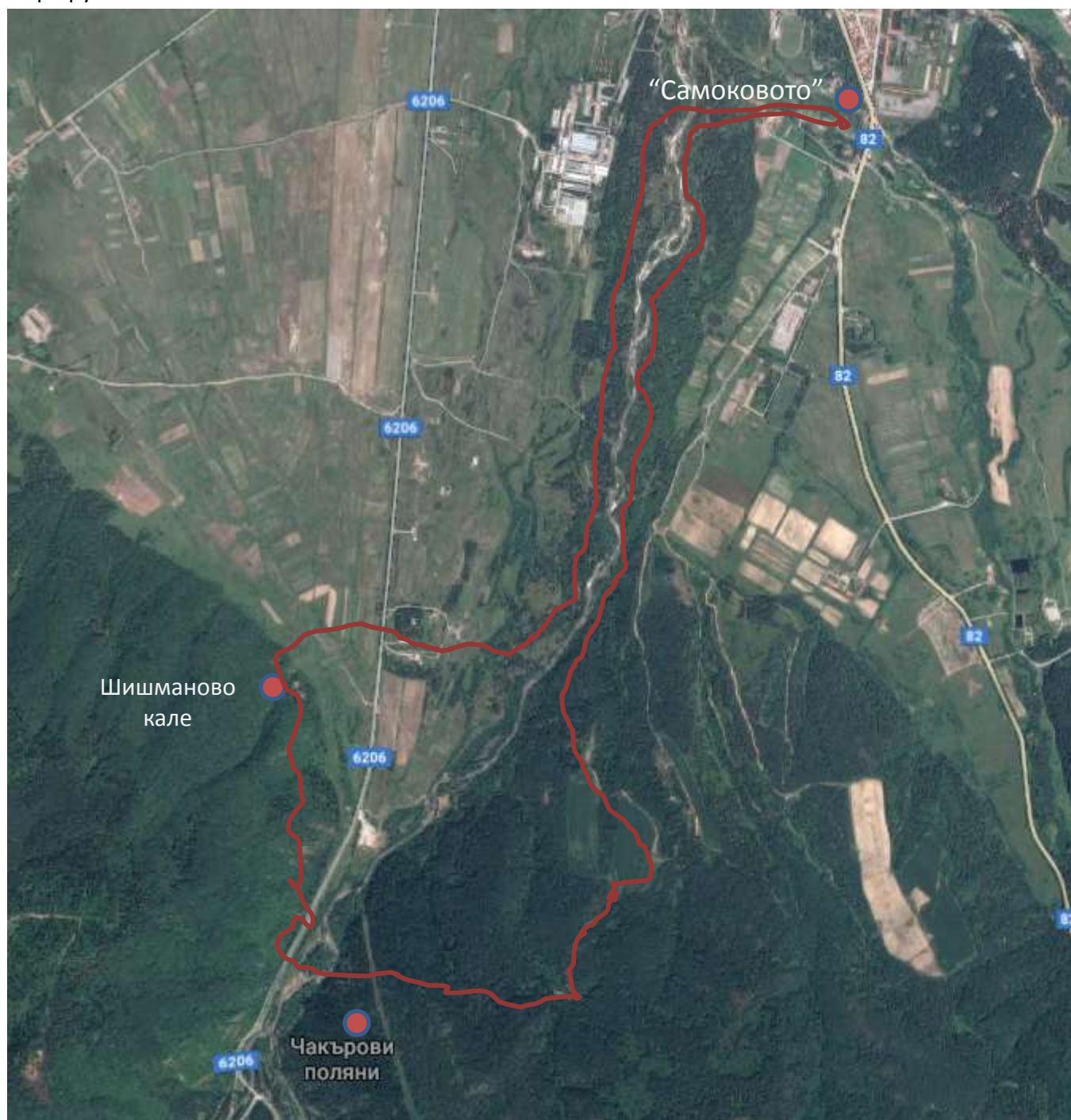
Времетраене: приблизително 1,40 ч.

Дължина: приблизително 7.0 км

Маршрутът свързва три исторически обекта, минава през гора, успоредно на левия бряг на реката, ползва екопътека „Лаго” до Чакърови поляни, пресича река Искър и се изкачва до Шишманово кале.

Информационно обезпечаване на маршрута – табели с начални и крайни точки, указателни табели по протежение на маршрута; табла с информация за дължината на маршрута, време за обхождане, височина при начална и крайна точка, чертеж на маршрута.

Връщането до Самоков може да стане покрай десния бряг на реката и ще отнеме около 1,20ч.

Маршрутът е подходящ и за планинско колоездене с участъци за пренасяне на велосипеда.

2.1.3. Парк „Ридо” – село Шипочан

Начало на маршрута: Ролбан в парк „Ридо”

Край на маршрута: село Шипочан

Времетраене: приблизително 1,50 ч.

Дължина: приблизително 7.4 км

Маршрутът започва естествения парк край града, продължава към връх Дъбова глава (1127 м) и се спуска до село Шипочан.

Информационно обезпечаване на маршрута – табели с начални и крайни точки, указателни табели по протежение на маршрута; табла с информация за дължината на маршрута, време за обхождане, височина при начална и крайна точка, чертеж на маршрута.

2.1.4. Село Белчин – село Клисура

Начало на маршрута: паркинга под крепостта „Цари Мали град” – село Белчин

Край на маршрута: село Клисура

Времетраене: приблизително 1,50 ч.

Дължина: приблизително 7.6 км

Маршрутът ползва екопътеката до крепостта, продължава към хижа Белчински рай, минава през оброчището „Свети Петър” и се спуска до село Клисура.

Информационно обезпечаване на маршрута – табели с начални и крайни точки, указателни табели по протежение на маршрута; табла с информация за дължината на маршрута, време за обхождане, височина при начална и крайна точка, чертеж на маршрута.

2.1.5. Село Алино – Алински манастир - пешеходен маршрут

Начало на маршрута: Края на село Алино – Алински язовир

Край на маршрута: Алински манастир

Времетраене: приблизително 2ч.

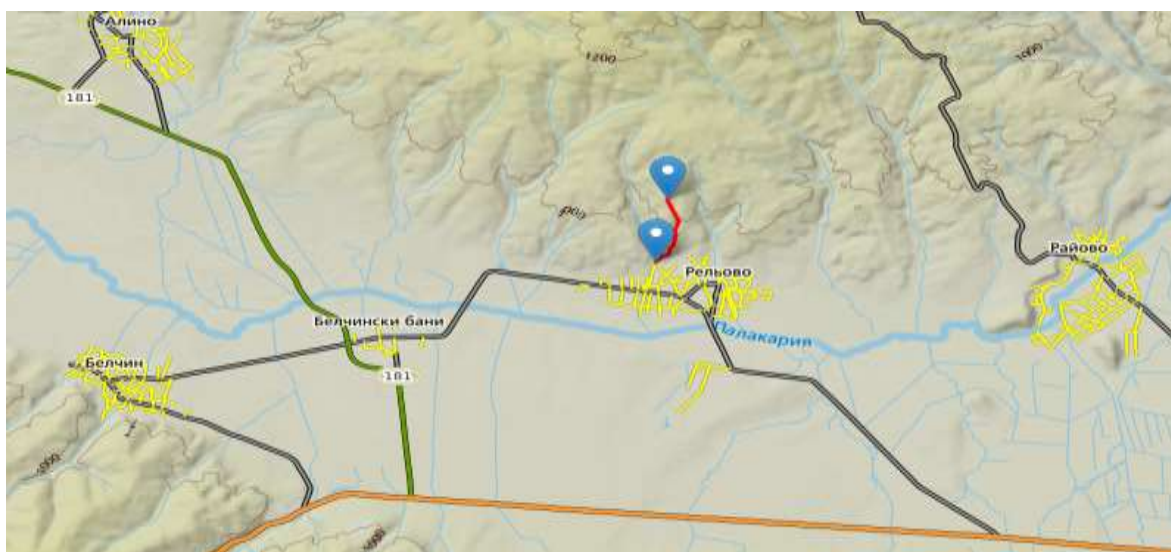
Дължина: приблизително 7.6 км

Маршрутът е подходящ и за планинско колоездене с участъци за пренасяне на велосипеда.

Информационно обезпечаване на маршрута – табели с начални и крайни точки, указателни табели по протежение на маршрута; табла с информация за дължината на маршрута, време за обхождане, височина при начална и крайна точка, чертеж на маршрута.

2.1.6. Relyovo Fun Trail – трасе за планинско колоездене – село Рельово - да се изработят табели, указващи достигането до трасето и неговата дължина, степен на трудност; да се включи в брошура за веломаршрути - Relyovo Fun Trail се намира в непосредствена близост до село Рельово – на около 50 км от гр. София и на 20 км от курорта Боровец. Relyovo Fun Trail е трасе за спускане с колела. Феновете на планинското спускане го възприемат като трасе за удоволствия. Данни за пътеката: дължината ѝ е около 1 км, а денивелацията е -130 м. Пътеката може да бъде наречена натурална, спуска се по склонове и дерета и следва натуралния ландшафт. Има изградени дървени мостчета, голям и малък друп, корени и натурална rocku секция. На 3 пъти пресича горски път. Важно е да се знае, че трасето е подходящо и за начинаещи, и за напреднали.

2.1.7. Самоков - Боровец: цикламения контур

Начало: „Самоковото”

Край: к.к. Боровец

Дължина: 7 км

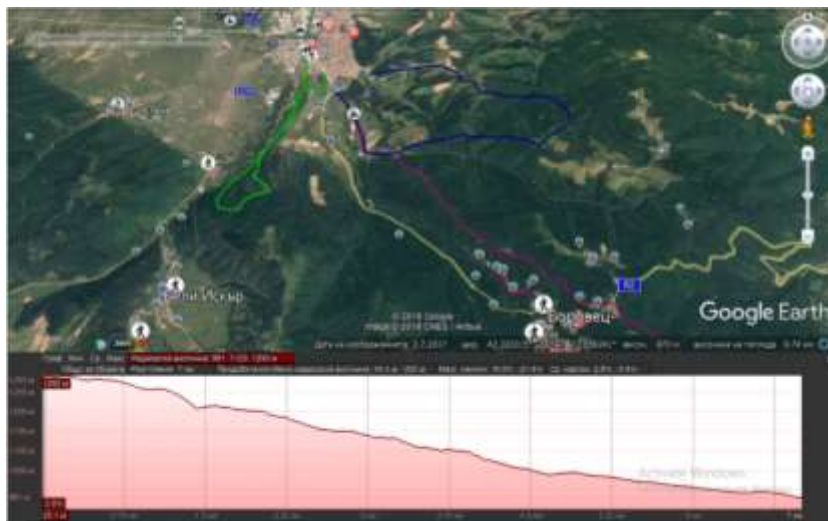
Трудност: лек

Изкачване: 350 м

Слизане: 50 м

Маршрутът тръгва от „Самоковото”, минава през ливадите по течението на р. Луковица, продължава по стария път за Боровец и достига хотел Радинас Уей – к.к. Боровец .

Маршрутът може да бъде преминат и в обратния вариант – от Боровец до Самоков

2.1.8. Боровец – село Радуил: червеният контур

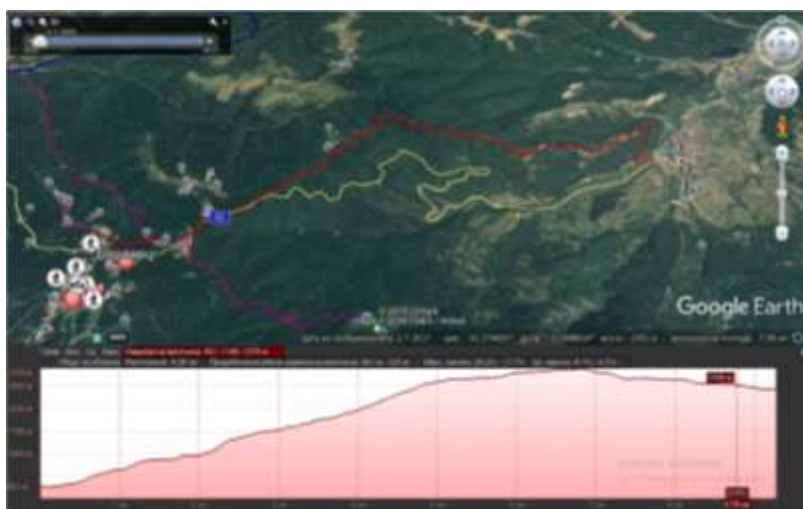
Дължина: 10 км

Трудност: среден (слизането е дълго)

Изкачване: 125 м

Слизане: 561 м

Маршрутът тръгва от к.к. Боровец , минава през хижа Шумнатица, продължава до параклис „Св. Иван Рилски” и слиза до село Радуил.

2.1.9. Маршрут „До светите места в Радуил”: синият контур

Дължина: 10,4 км

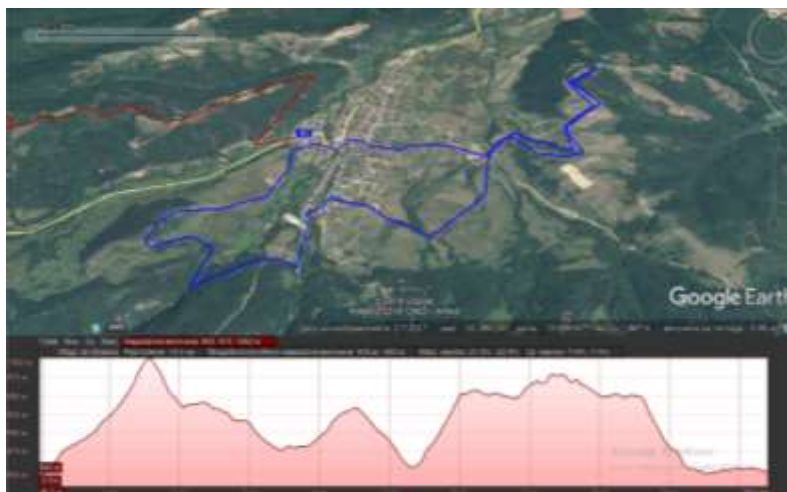
Трудност: лек

Изкачване: 405 м

Слизане: 403 м

Описание – село Радуил (център) – манастир “Покров на Пресвета Богородица” – Маришко присое - параклис „Свети Георги” – параклис „Успение на Пресвета Богородица” – параклис „Св. Петър и Павел” - село Радуил (център).

В момента съществува обозначение за една част от този маршрут - частта от село Радуил – манастира – Маришко присое до параклис „Свети Георги”, направен по ПУДОС.

2.1.10. Маршрут Самоков - долината на р. Луковица - маркиран с червен контур

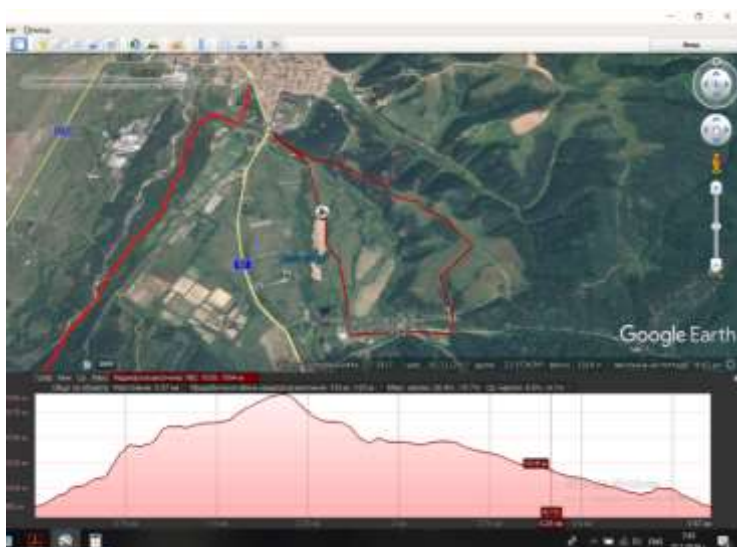
Описание - “Самоково”-то – отделя се от р. Бистрица – качва се на билото над горната казарма в посока к.к. Боровец – слиза към долината на р. Луковица – връщане обратно към изходния пункт по течението на р. Бистрица

Дължина: 6 км

Трудност: лек

Изкачване: 100 м

Слизане: 100 м

2.1.11. Маршрут Боричо /Самоков – Сефер чешма - маркиран със син контур

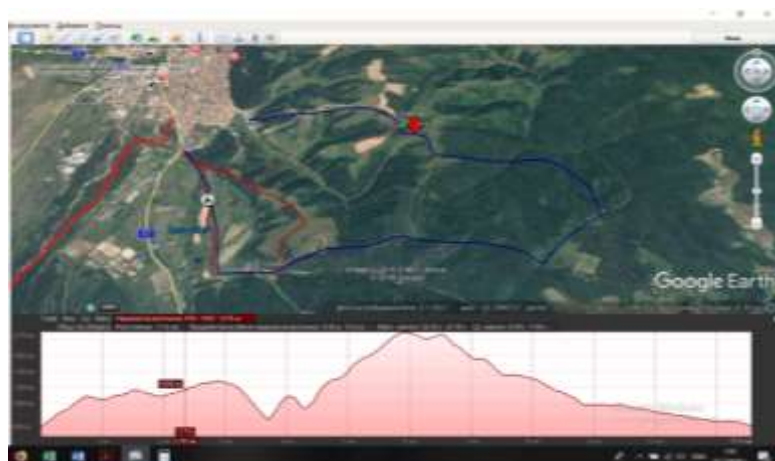
Описание – Боричо – до горна станция на лифта – по билото до Сефер чешма – слизание през гората до р. Бистрица и връщане по поречието на р. Бистрица до “Самоково”-то

Дължина: 12 км

Трудност: лек

Изкачване: 300 м

Слизане: 300 м

2.1.12. Маршрут Самоков – Бели Искър - маркиран с жълт контур

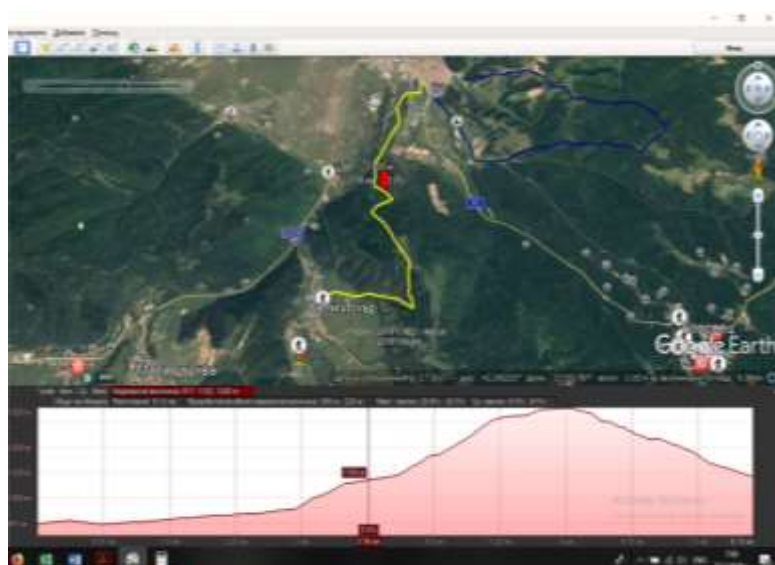
Описание – възможно тръгване, както от Туристическата градина, така и от входа на Лаго – по поречието на р. Искър – изкачване по посока Пашаница – слизание в с. Бели Искър

Дължина: 8,5 км

Трудност: лек

Изкачване: 350 м

Слизане: 200 м

2.1.13. Маршрут Самоков – Пашаница - маркиран със затворен зелен контур

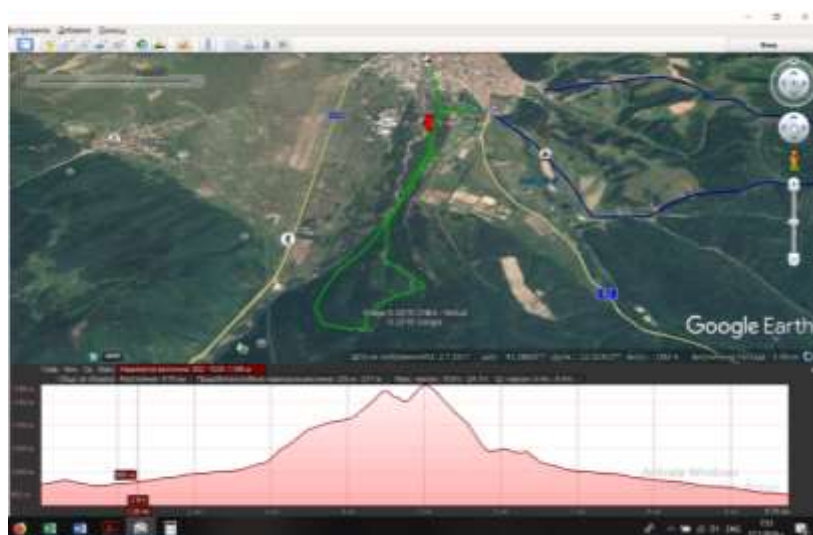
Описание – възможно тръгване, както от Туристическата градина, така и от входа на Лаго – по поречието на р. Искър – изкачване по посока Пашаница – връщане през Чакърови поляни до Самоков

Дължина: 10 км

Трудност: лек

Изкачване: 250 м

Слизане: 250 м

2.1.14. Маршрут в село Говедарци

Вариант 1 (червен контур): Тръгване от моста на р. Ч. Искър - изкачване през гората до параклиса Св. Илия – слизане до седловината и обратно връщане в с. Говедарци

Дължина: 7 км

Изкачване: 360 м

Слизане: 360 м

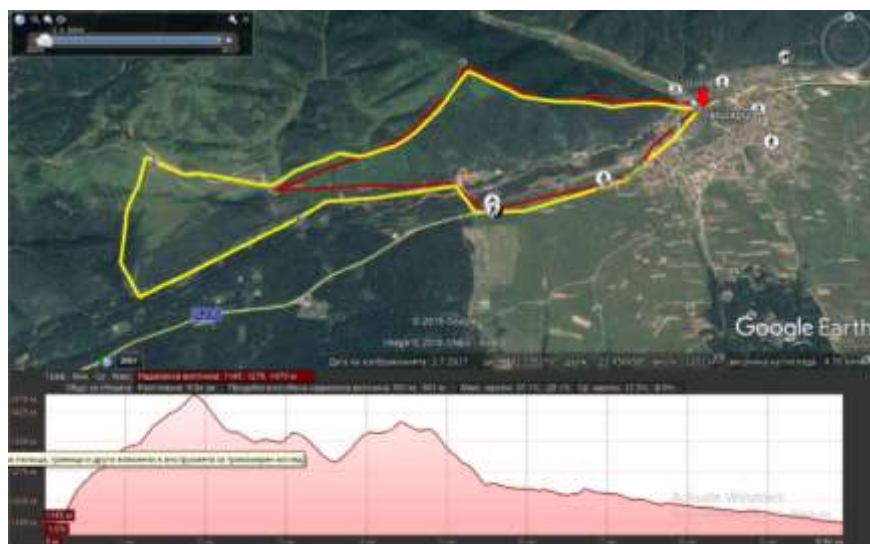

Вариант 2 (жълт контур): Тръгване от моста на р. Ч. Искър - изкачване през гората до параклиса Св. Илия – параклис Св. Мина – връщане в с. Говедарци

Дължина: 10 км

Изкачване: 500 м

Слизане: 500 м

2.2. Интерактивна карта – да се изработи интерактивна карта с маршрутите, описани по-горе, която да се качи на сайтовете на община Самоков, Туристически информационен център и да се предложи на всички хотелиери в района да я качат на сайтовете на хотелите им.

2.3. Брошура за маршрутите, описани по-горе, с описание на начална и крайна точка, дължина и времетраене на маршрутите, както и маркирането им върху карта. Брошурата да се издаде на хартиен носител и да се разпространява в ТИЦ Самоков и във всички хотели в района. Да се качи електронният ѝ вариант на сайтовете на община Самоков, Туристически информационен център и да се предложи на всички хотелиери в района да я качат на сайтовете на хотелите им. Да се качи и на USB, което може да се раздава по време на представянето на района на туристически борси.

2.4. Нова секция към сайта, описваща маршрутите – да се добави нова секция за горепосочените маршрути, в която да се качи интерактивната карта и електронния вариант на брошурата, както и виртуалната разходка, заснета с дрон или друго средство.

2.5. Виртуална разходка по маршрутите, заснемата с дрон или друго средство – с цел бързо и лесно ориентиране на туристите. Виртуални разходки са най-близкото преживяване до това туристът да е на място и са еднократна инвестиция. Този тип разходки са съвременно средство за привличане на туристи, а качени в интернет пространството

излизат на челни позиции в интернет търсачката на Гугле, което е предпоставка информацията да стигне бързо и качествено до потенциалните посетители.

2.6.Виртуална разходка в историческите забележителности в Самоков и района.

2.7.Туристическа обиколка, организирана от гид – в Самоков и района не се предлагат туристически обиколки с екскурзовод. За да се повиши качеството на туристическия продукт в района, трябва да се предлагат такива обиколки, подготвени тематично:

- Културно-исторически тур на забележителностите в града;
- Религиозен тур – обхваща църквите в града и в някои от селата, курорта Боровец;
- Тур в крепостите в района – „Цари Мали град”, „Шишманово кале”

2.8.Възстановяване на пътеки – възстановяването на пътеките и маршрутите трябва да се извършва задължително след края на зимния сезон, както и след големи бури; то става чрез обхождане и почистване от паднали дървета, камъни; проверяване на наличните табели по пътеките и тяхното укрепване.

2.9.Етнопарк в село Радуйил – представлява възстановка на местния бит и занаятчийство; изграден е върху общинска земя на площ около 250 м2 и включва реално функциониращи съоръжения както в миналото ни, задвижвани от силата на водата от река Ибър: бичкия, воденица, маслобойна и самоково. Всички тези съоръжения освен че съхраняват традициите и ги предават на поколенията, са направени в красива среда с изградени мостчета и навес с камина за барбекю. Предстои изграждането на рибарник и детски кът с люлки и батут.

Да се обезпечи информационно обектът чрез указателни табели , информационни табла за различните съоръжения в парка; стане достъпен чрез информацията се популяризира като се включи в информационния портал на ТИЦ Самоков, в сайта на общината, да се изпрати кратка презентация до туристическите агенции; да се направи брошура, която да се разпространи в ТИЦ, в местата за настаняване в района, както и по време на участието на общината в различни туристически борси.

2.10.Киоск за ТИЦ – киоскът представлява информационен портал за работа на открито или в закрито помещение; предназначен за самостоятелно обслужване на туриста.

Предимства:

- Интерактивна разходка през забележителностите в района;
- Възможност за обратна връзка на посетителите със служителите на ТИЦ;
- Интерактивна карта на района със забележителности и маршрути;
- Разглеждане на забележителности чрез виртуална реалност
- Бързо търсене на информация в менюто;

- Възможност за предоставяне на информация, съответстващо на интересите на посетителите;
- Повишава новаторския имидж на ТИЦ, респективно на общината;
- Въвежда ново средство за комуникация с посетителите;
- Денонощно предоставяне на информация.

2.11.Pump truck в село Говедарци - Пъмп трак е изкуствено създаден тренировъчен парк за подобряване на уменията за колоездене. Той е подходящ и за начинаещи, и за деца, не само за велосипеди, но и за всяко друго устройство на колела. Селото е подходящо за изграждане на такова съоръжение като се използват и естествените природни дадености, а такова съоръжение ще увеличи броя на посетителите през лятото.

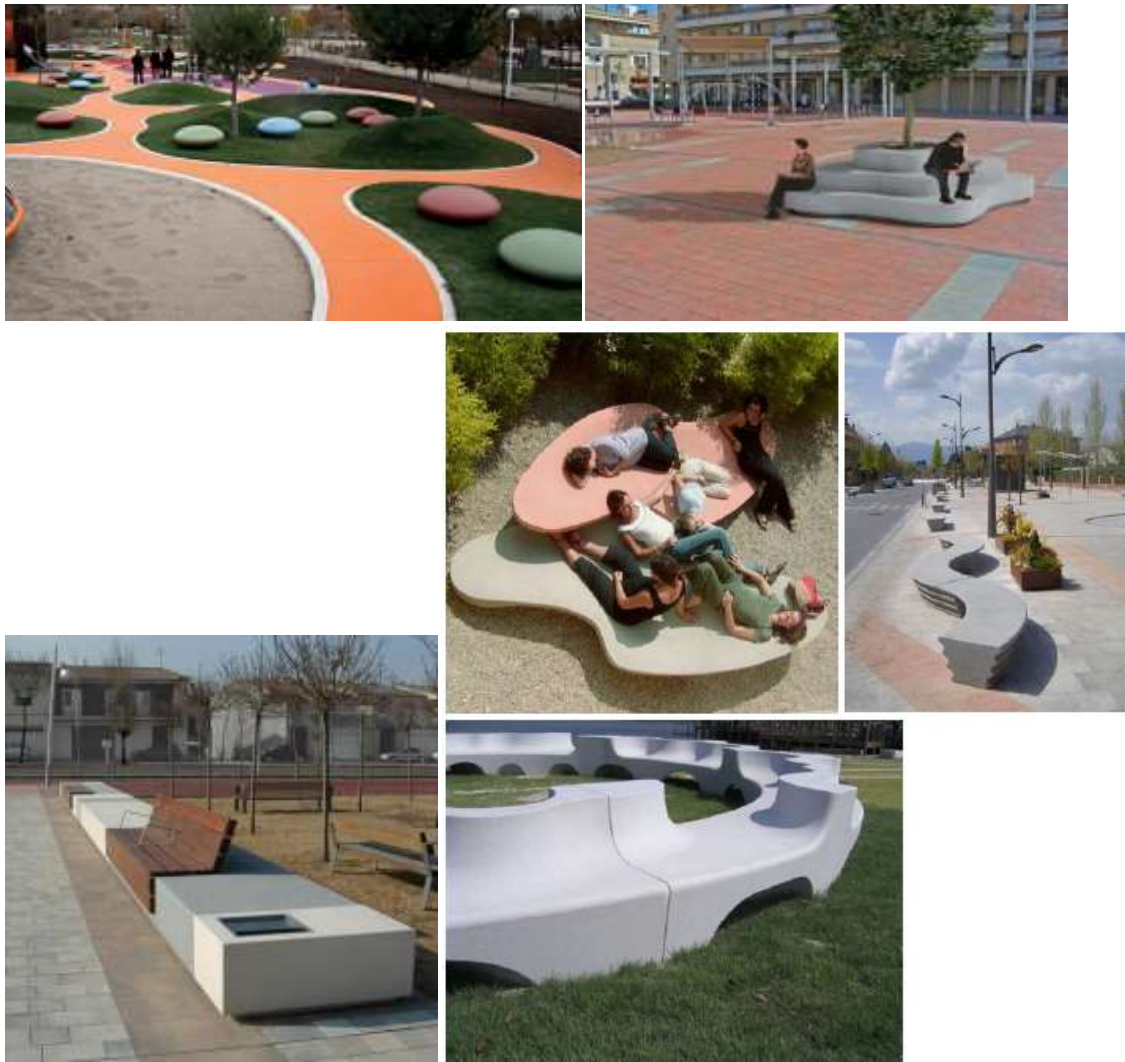

2.12.Предложение за дървени катерачни стени като в планински курорт Sölden – Австрия

Това съоръжение е подходящо както за градска среда – Самоков, така и за село Говедарци – забавно е за децата, а в същото време е разпознаваемо и служи като постоянна реклама. Ще допълни атрактивността на дестинацията и ще привлече още туристи.

2.13.Декорация за градска среда – пейки и беседки – подходящи за оползотворяване на паркови и градски пространства, създаващи красиви усещания и настроения както за местното население, така и за гостите.

2.14.Пързалки, които ползват естествения наклон на терена - подходящи за село Говедарци

2.15.Изложения

- Участия в международни и национални туристически борси, изложения и форуми – чрез тях се промотира дестинацията и туристически продукти пред национални и регионални бордове по туризъм, представителни браншови

организации, туроператори и туристически агенции, хотели и курорти, спа и уелнес центрове, специализирани агенции за еко и селски туризъм, кулинарен, детски и младежки туризъм. През 2018 г. община Самоков участва съвместно със Съюза на хотелиерите в Боровец в следните борси:

WTM Лондон – с рекламни материали и публикация в списание „Туризъм и отдих“	м. ноември 2018
Общинско Експо по време на Годишната среща на местните власти, организирана от Национално сдружение на общините в Република България – с рекламни видеоклипове	м. октомври 2018
Intourmarket или MITT, Москва, Русия - с деск на щанда на МТ	м. март 2018
TTR II Bucarest, Румъния – с деск на щанда на МТ	м. март 2018
ITB, Берлин – с деск на щанда на МТ; с материали участвахме и на щанда на Европейската асоциация за СПА и балнео туризъм	м. март 2018
Ваканция и СПА Експо – със самостоятелен щанд	м. февруари 2018
Национални срещи на браншови организации	целогодишно

Участията в туристически изложения са един много добър начин за затвърждаване имиджа и популяризиране на туристическата дестинация. Те предоставят възможност за срещи и разговори с туроператори и крайни клиенти, които директно се запознават с туристическото предлагане и получават отговори на индивидуалното си търсене. Редица представители на местни и чуждестранни печатни и дигитални медии също имаха възможност да се запознаят с туристическия потенциал на община Самоков.

- Организиране на регионална туристическа борса на близките общини – Сапарева баня, Дупница, Долна баня, Костенец, Белово, Ихтиман като се представят забележителностите в тези общини, горски и планински маршрути, екопътеки, места за настаняване и изхранване. Борсата може да бъде съпроводена с базар и демонстрация на занаятите в района на гореизброените общини. Борсата може да се проведе и успоредно с някой от фестивалите на територията на община Самоков през месеците, които са сезонно по-слаби. Идеята е да се допълнят възможностите за по-дълъг престой на всеки турист, избрал да посети района. Такава борса ще привлече допълнителен брой потенциални туристи.

2.16.Стимулиране на зелените идеи за туризма - Екологичната отговорност е сред основните фактори влияещи върху конкурентоспособността на туризма в Европа.

Въвеждането на устойчиви екологични практики в туризма изисква не само по-добро управление на природните ресурси, но също така и практически инструменти за тяхното въвеждане.

- Провеждане на обучения, информационни срещи и конференции за подобряване на практическата насоченост на професионалното образование в туризма, чрез увеличаване познанията на учениците за връзката между мениджърските решения и въздействието над околната среда. За лектори трябва да се поканят водещи организации в областта на образованието, опазването на околната среда и устойчивото развитие, всички те обединени от идеята да подпомогнат туристическия бизнес да посрещне бъдещите предизвикателства. Връзката с реалния бизнес ще бъде осъществена посредством въвлечането на представители на туристическия бранш в активна комуникация с учениците от Гимназията по туризъм в Самоков, както и останалите ученици от средните училища в града, проявяващи интерес към опазването на околната среда.

2.17.Маршрути за алтернативен туризъм, които да бъдат алтернатива на стандартния, масовия туризъм като начин на протичане и философия. Основен акцент в тези маршрути е досега със съхранената природна среда, автентичната атмосфера и кухня, запазените традиции, липсата на загрозяващите белези на урбанизма. Алтернативният туризъм е носител на нови послания и надежди в общественото пространство и на нови идеи за утвърждаване на устойчиви модели за местно и регионално развитие, и издига в приоритет отношението към природата, традициите и интересите на местните общности. Маршрутите могат да бъдат насочени към:

- *Приключения и преходи със ски, снегоходки, кану, каяк, рафт;
- *Планинско и шосейно колело, конен туризъм, катерене, спелеология, делтапланеризъм;
- *Пътувания с интерес към геология, орнитология, ботаника, наблюдение на диви животни;
- *Пътуване с интерес към архитектура и археология;
- *Посещение на манастири, оброчища и свещени места;
- *Наблюдение и обучение в традиционни занаяти: бродерия, тъкачество, плетиво, керамика, дърворезба, леене на чанове и направа на музикални инструменти;
- *Селски туризъм;
- *Пътувания, запознаващи с традиционния български календар и кухня.

Провеждане на информационни срещи, конференции с квалифицирани лектори от сектора и ориентиране към представителите на туристическия бранш и местното население.

2.18.Проектиране и отпечатване на хартиен 3D-модел на историческа забележителност от региона – например крепостта „Цари Мали град“. Този модел ще

бъде включен в играта „Познавам ли моята България?“, която се разпространява в училищата, а и има свободна продажба в магазинната мрежа на моделите. С тази игра учениците добиват знания за България в географски и исторически аспект, съпричастност, екипност.

2.19.Обособяване на места за къмпинги и каравани в района р. Искър и в к.к. Боровец - Къмпингуването е един от най-добрите и лесни начини за бягство в природата, далеч от суматохата на градския живот, то е алтернатива за отдих на хората, които не искат да бъдат сред природата ползват хотели, но дивото къмпингуване е вредно за околната среда и опасно за почиващите. Районът на Искрове се ползва от години и любимо място за летен отдих предимно на жителите на столицата. Обособяването на места за къмпинги ще спомогне за съхраняването на природата тъй като отговорно прекараната почивка на палатка или в каравана нанася по-малко щети на природата.

2.20.Изготвяне на проект за следващ обект от комплекса „Старият Самоков“ в района на „Самоково“-то, а именно бичкиджийница, както и на помощна сграда към действащия модел на „Самоково“. Такава сграда ще осигури място за уредник на обекта и продажба на билети, както и тоалетни за ползване от посетителите. По този начин „Самоковото“-то ще може да функционира целогодишно.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Развитието на туризма и превръщането на общината в атрактивна дестинация се постига само когато всички институции, местната власт, бизнеса и местното население работят съвместно както за опазването на паметниците на културата, така и за правилното функциониране на обектите, местата за настаняване и изхранване, за изграждане на нови атракции и тяхното опазване, всъщност целия комплекс от дейности, който е необходим за просперитета на района.

Изпълнението на всички или част от предложенията ще доведе до:

- повишване на туристическия имидж и повишаване на конкурентноспособността;
- повишаване качеството на туристическото предлагане и утвърждаването на района като предпочитана дестинация за отдих и туризъм;
- подобряване ефективността на използване на наличните ресурси за устойчиво развитие на всички видове туризъм, за които има потенциал в общинската територия;

- нарастване влиянието на туризма и приносът му за просперитета на местната общност;

- разпространение на икономическите и социалните ползи от туризма, включително и увеличаване на приходите за местното население;

- подобряване на публичната инфраструктура;

- подобряване и разнообразяване на туристически маршрути;

- развитие на туристическите зони на територията;

- опазване на природата и чиста околна среда чрез развитие на алтернативен туризъм;

- по-ефективно туристическо развитие чрез по-рационално използване на природните ресурси;

- увеличение на престоя на туристите чрез разработени и организирани културни събития и форуми, които разнообразяват престоя на туристите, запълват свободното им време и им дават възможност да опознаят и популяризират местните традиции, бит и културно-историческо наследство;

Инвестирането в сферата на туристическото предлагане е дейност, носеща ползи и доходи както за туристическия бранш, така и за местната общност.